

Kadaja dhe Kaderi

Shejh AbdulMuhsin El-Abbad

Bismilahi Er-Rrahmani Er-Rrahim, Lavdërimet i takojnë Zotit të botëve, lavdërimet e shumta, bekimet dhe shpëtimi I Allahut qofshin mbi Robin dhe të Dërguarin e Tij, Profetin tonë Muhamed dhe mbi të gjithë familjen dhe shokët tij, e më pas¹:

Është folur në mësimet e mëparshme për pesë prej gjashtë shtyllave të imanit (besimit), dhe ato janë besimi në Allah, në Melaiket e Tij, në Librat e tij, në të Dërguarit e Tij dhe besimi në Ditën e Gjykimit,

dhe ka ngelur shtylla e gjashtë prej këtyre shtyllave dhe ajo është besimi në Kader (caktimin e Zotit). Imani (besimi) në Kader është një prej shtyllave të imanit e cila duhet patjetër besimi në të.

Kader do të thotë që Allahu ka caktuar çdo gjë dhe çdo gjë që ndodh në ekzistencë është prej Kaderit të Allahut e Kadasë së Tij dhe nuk ndodh diçka në universin e Allahut veçse ajo që Ai ka dëshiruar, çdo gjë ndodh me Kadanë dhe me Kaderin e Tij, (siç ka thënë Allahu në Kuran):

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

"Me të vërtetë që Ne e kemi krijuar çdo gjë me Kader" [Surja El-Kamer 49]

---

¹ Sh.P: Origjina e këtij artikulli është një ligjëratë rreth Kadasë dhe Kaderit e mbajtur nga Shejh AbdulMuhsin El-Abbad, te cilën mund ta shikoni në këtë link: https://youtu.be/Tw-Y_7tFpP8

Akideja (besimi) i muslimanëve në Kader përfshin dy fjali: "Çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe ajo që nuk ka dashur nuk është bërë (e as ka ekzistuar),

çdo gjë që ka dashur Allahu patjetër që duhet të gjendet dhe nuk mund të vonohet, çdo gjë që nuk e ka dëshiruar Allahu nuk ka rrugë për të që të ekzistojë dhe as të gjendet,

Çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe ajo që nuk ka dashur nuk është bërë,

çdo gjë që ka ndodhur caktimi i saj duhet patjetër që të gjendet në përputhje me atë që është caktuar dhe çdo gjë që nuk është caktuar atëherë ajo nuk ekziston, dhe as nuk ka mundësi që të ekzistojë, por ekziston ajo që është caktuar, pra çfarë ka dashur Allahu është bërë, që domethënë atë që e ka dashur Allahu Azze ue Xhel është bërë pa pikë dyshimi, dhe ajo që Allahu Azze ue Xhel nuk ka dashur, ajo nuk ka mundësi që të jetë. Çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe ajo që nuk ka dashur nuk është bërë,

thotë (një prej) poetëve:

"Ajo çka Ti ke dashur është bërë edhe nëse ne nuk e kemi dashur,

pra çfarë ka dashur Allahu është bërë edhe nëse nuk e kanë dashur robërit e Tij,

(dhe vazhdon poezia dhe thotë):

"Dhe ajo çka unë kam dashur, nëse Ti nuk e ke dashur ajo nuk ka ndodhur,

pra çka ka dashur robi, nëse nuk e ka dashur Allahu (që të ndodhi) ajo nuk është bërë,

"Ajo çka Ti ke dashur është bërë edhe nëse ne nuk e kemi dashur,

Pra çfarë ke dashur o Zoti im është bërë edhe nëse nuk kam dashur unë dhe çfarë kam dashur unë krijesa, nëse Ti nuk e ke dashur o Zoti im nuk ka ndodhur,

Për besimin në Kader kanë ardhur ajete dhe hadithe për të që tregojnë për pohimin e saj, prej ajeteve është Fjala e Allahut:

إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

"Me të vërtetë që Ne e kemi krijuar çdo gjë me Kader"
[Surja El-Kamer 49]

dhe Fjala e Allahut Azze ue Xhel:

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا

"Thuaj nuk na ndodh neve ndonjë gjë prej fatkeqësive përveç asaj që ka shkruajtur Allahu për ne" [Et-Teubeh 51]

(gjithashtu ajeti tjetër):

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٢﴾

"Asnjë fatkeqësi nuk bie në tokë ose mbi ju e që të mos jetë e shkruar në Librin (Leuhi El-Mehfudh) e kjo para se Ne ta sjellim atë në zbatim. Sigurisht që kjo është e lehtë për Allahun! [Surja El-Hadid 22]

Këto janë prej ajeteve të cilat pohohet Kaderi, ndërsa prej Sunnetit kanë ardhur hadithe të shumta në këtë çështje, dhe Buhariu Allahu e mëshiroftë ka renditur një kapitull në librin e tij Sahih (Sahihun e Buhariut): "Kapitulli i Kaderit", gjithashtu Muslimi ka renditur një kapitull në librin e tij Sahih (Sahihun e Muslimit): "Kapitulli i Kaderit".

Si Buhariu, si Muslimi kanë shkruar në Sahihat e tyre një kapitull me emrin: "Kapitulli i Kaderit" dhe kanë sjellë në to hadithe apo një pjesë prej haditheve që kanë lidhje me Kaderin dhe hadithet e Kaderit janë të shumta të cilat janë transmetuar në dy Sahihet e tyre dhe në libra të tjerë.

Prej haditheve është ajo çka është transmetuar në Sahihun e Muslimit nga Ebu Hurejra radijaLlahu anhu se Profeti ﷺ ka thënë: **"Besimtari i fortë është më i mirë dhe më i dashur te Allahu se besimtari i dobët dhe në secilin prej tyre ka mirësi",**

porse besimtari i fortë është më i mirë dhe më i dashur te Allahu se besimtari i dobët dhe në secilin prej tyre ka mirësi, në këtë ka mirësi dhe në këtë tjetrin ka mirësi, porse i pari është më i mirë dhe më i dashur tek Allahu Azze ue Xhel,

"Besimtari i fortë është më i mirë dhe më i dashur te Allahu se besimtari i dobët dhe në secilin prej tyre ka mirësi",

pastaj i Dërguari i Allahut ﷺ orientoi rreth dy çështjeve: e para ka të bëjë me veprën e robit dhe e dyta ka të bëjë me atë që vjen prej Allahut Azze ue Xhel prej ndihmës dhe përforcimit për robin, ka thënë alejhis salatu ues selam: "Përkujdesu për atë që të bën dobi dhe kërko ndihmë prej Allahut",

pra dy çështje bashkë "Përkujdesu për atë që të bën dobi" domethënë bëji sebeb, bëji sebeb që të çojnë tek qëllimi, duhet patjetër të bëhet sebebi,

Allahu i ka caktuar sebeb dhe e ka caktuar rezulatin e tyre, ndërsa robi duhet ti bëjë sebeb e ligjësuara që të arrijë rezultatet të cilat vijnë nga ato,

pra njeriu nuk duhet ti lejë sebeb dhe të thotë çfarë më ka caktuar Allahu mua do më vijë, ulet në shtëpi e mbyll derën dhe thotë çfarë më ka caktuar Allahu do më vijë, pastaj vdes në shtëpinë e tij, nuk i bëri sebeb, porse njeriu duhet ti bëjë sebeb dhe të mbështet tek Allahu, ai nuk duhet ti lejë sebeb dhe nëse i bën sebeb nuk i konsideron ato sikur janë çdo gjë, sepse mund të ketë sebebe dhe nuk vjen prej tyre ndonjë rezultat apo fryte nëse nuk dëshiron Allahu Azze ue Xhel të ketë fryte, sebeb duhet ti bëjë ato njeriu porse nuk duhet të mbështet tek ato, duhet të mbështet Allahut, porse bërja e sebebeve është e gjë e kërkuar. Ai njeri që ulet në shtëpinë e tij dhe mbyll derën dhe thotë nëse Allahu ma ka caktuar

mua rrizk do më vijë kjo nuk është mbështetje, kjo është mbështetje pa bërë sebeb!

dhe kjo është mëndjelehtësi, kjo është mangësi e logjikës, mbështetja bëhet me kryerjen e sebebeve, i bën sebeb dhe mbështetet tek Allahu, nëse Allahu nuk e ka caktuar që të bëjë dobi sebei, nuk bën dobi sebei edhe nëse i kryen.

Profeti ﷺ ka lajmëruar për zogun se ajo i bën sebeb për të arritur tek rrizku,

ka thënë alejhi salatu ues selam:

"Sikur ju ti mbështeteshit Allahut me një mbështetje të vërtetë do ju furnizonte juve siç furnizon zogun, çfarë bën zogu a qëndron tek foleja e saj duke pritur që ti vijë diçka?!"

I Dërguari ﷺ e sqaroi këtë në fjalën e tij: (Zogu) gdhihet i uritur dhe kthehet i ngopur, domethënë nëse vjen sabahu dhe vjen dita, del me barkun e saj të uritur, del nga foleja e saj me barkun bosh, ska në barkun e saj asgjë e uritur dhe kthehet e ngopur, domethënë me barkun plot, del me barkun bosh dhe kthehet me barkun plot, zogu i bëri sebeb, nuk ndenji tek foleja e saj duke pritur që ti vijë diçka, që tja japi asaj, mbështetja tek Allahu bëhet me kryerjen e sebebeve, fëmija si vjen? vjen duke u martuar, ose (nga marrëdhënia me) skllavet (që ke nën pushtet), kjo është sebeb, nuk ka fëmijë që vjen në rrugë tjetër nga kjo rrugë. Fëmijët vijnë nga martesë ose nga skllavet, sikur një njeri thotë nëse Allahu ma cakton mua të bëhem me

fëmijë dhe unë nuk do martohem, nuk martohem, nëse Allahu ma cakton të bëhem me fëmijë atëherë do bëhem (me fëmijë), ky është budalla, kjo është mëndjelehtësi, porse njeriu duhet ti bëjë sebetet dhe ajo është martesë, të martohet, sebeti që të bën me fëmijë është martesë, kjo është ajo që të çon tek fëmija, porse a vetëm nga martesë vjen fëmija?

Nëse njeriu martohet dhe kaq, martohet dhe i vjen fëmija vetëm pse u martua?!? A i vjen vetëm pse i bëri sebetet?

Jo ka diçka tjetër pas kësaj,

e ajo është Vullneti i Allahut dhe Dëshira e Tij si dhe sukcesi i Tij që të vijë fëmija, për këtë arsye Profeti ﷺ ka thënë: "**Përkujdesu për atë që të bën dobi dhe mbështetju Allahut**". Dy gjëra, pra bërja e sebebeve dhe mbështetja te Krijuesi i sebebeve Subhanehu ue Teala, mos i lër sebetet sepse lënia e tyre është mangësi në logjikë, mangësi në logjikë, ai që le sebetet dhe thotë Allahu atë që më ka shkruajtur do më vijë, ky e ka logjikën të mangët.

Mbështetja vetëm tek sebetet është shkujdesje ndaj Allahut Subhanehu ue Teala, dhe nuk janë sebetet çdo gjë (dhe me kaq mjafton), porse ka diçka mbas sebebeve dhe ajo është Vullneti dhe Dëshira e Krijuesit të sebebeve Subhanehu ue Teala. Njeriu kur martohet kjo është bërja e sebetit dhe ti lutet Allahut Azze ue Xhel ta furnizojë me fëmijë, (siç thotë Allahu në Kuran):

رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٨٩﴾

"O Zoti im! Mos më lër të vetëm (pa pasardhës) e Ti je më i Miri i trashëguesve" [Surja El-Enbija 89]

رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٧٨﴾

"Zoti im! Më siguro mua nga ana Jote një pasardhës të mirë. Ti me të vërtet je Gjithëdëgjuesi i lutjeve" [Surja Aali Imran 38]

Robi duhet të bëj sebebin dhe ta lusi Allahun ti bëjë dobi sebebi, as nuk e le atë dhe as nuk e konsideron atë se është gjithçka, porse bën atë që është e nevojshme dhe duke ju mbështetur Allahut e duke bërë sebebin që është e kërkuar.

"Përkujdesu për atë që të bën dobi dhe mbështetju Allahut" (hadithi), dy gjëra,

"Përkujdesu për atë që të bën dobi...domethënë mos i lej sebebet, bëji ato dhe nëse i kryen ato mos i konsidero se janë gjithçka, dhe ka diçka tjetër pas këtyre e ajo është Vullneti i Allahut dhe Dëshira e Tij, si dhe ndihma e Allahut dhe përforcimi i Tij,

"Përkujdesu për atë që të bën dobi dhe mbështetju Allahut"...dhe mos i humb shpresat, mos rri vetëm me kryerjen e sebebeve, nëse i kryen sebebet dhe shpenzove mund aq sa ke mundësi prej sebebeve dhe e lute Allahun Azze ue Xhel edhe nëse nuk e arrin atë që dëshiron, madje edhe nëse të ndodh ty e kundërta e asaj që dëshiron, mos thuaj: sikur unë të bëja këtë do ndodhte kështu e ashtu, sikur unë të bëja këtë do ndodhte kështu e ashtu, nëse ty

të ndodh e kundërta e asaj që dëshiron, mos e bëj çështjen që ti kthehet vetëm sebebbit dhe se sebebi është çdo gjë, (përshembull): një person që i futet tregtisë dhe që nuk i jepet sukses në të dhe thotë sikur unë mos ti futesha kësaj pune dhe ti hyja një pune tjetër do ishte më mirë, kush të tha ty se kjo do ishte më e mirë?!

Kjo që ndodhi kjo ishte ajo që kishte caktuar Allahu dhe nuk e di të fshehtën përveç se Allahu, mund të jetë ajo gjë që mendon se është më e mirë porse mund të jetë me e sherrit e më e rëndë si dëm ndaj teje dhe Allahu zgjidhi mes teje e mes asaj që është më e rëndë dhe më me shumë dëm prej asaj që të ndodhi ty. Nëse të ndodh diçka prej fatkeqsive mos thuaj sikur unë të bëja kështu do ndodhte kështu e ashtu, porse thuaj: **"Ishte caktim i Allahut dhe atë që Ai deshi ajo ndodhi"**,

sepse fjala "sikur" i hap derën shejtanit, sikur unë të bëja kështu do ndodhte kështu e ashtu, kjo i hap derën shejtanit dhe konsiderohet e folur për çështjet e fshehta pa pasur dije, e kush të tha ty se sikur të bëjë kështu do të ndodhte ashtu (si dëshirove)?!,

Porse mund të të ndodhte diçka që ishte më e rëndë prej asaj që të ka ndodhur ty, dhe më e rrezikshme se ajo që të ka ndodhur ty, sepse fjala "sikur" (të ndodhte ashtu...) i hap derën shejtanit. Fjala "sikur" është kundërshtim ndaj Kaderit dhe mos kënaqje me caktimin, sikur unë të bëja kështu do ndodhte kështu e ashtu. Porse nëse fjala "sikur" të thuhet për diçka të mirë atëherë nuk ka problem,

si fjala e të Dërguarit të Allahut ﷺ : “Sikur ta dija që në fillim atë që mora vesh tani nuk do e merrja kurbanin, dhe sikur mos të ishte me mua kurbanin do të kisha dalë nga ihrami”,

ajo tregon për vlerën e llojit të haxhit "temetua" karshi vlerës së Kiranit dhe ifradit (lloje të haxhit), pra ka dallim mes fjalës "sikur" që është prej punës së shejtanit e cila është kundërshtim ndaj Kadasë e Kaderit dhe ndaj fjalës "sikur" që shpreson për të mirën, kjo është diçka tjetër dhe kjo diçka tjetër. Pra ky hadith është prej haditheve të Kaderit: "Besimtari i fortë është më i mirë dhe më i dashur te Allahu se besimtari i dobët dhe në secilin prej tyre ka mirësi",

"Përkujdesu për atë që të bën dobi dhe mbështetju Allahut dhe mos i humb shpresat, dhe nëse të godet ndonjë fatkeqësi mos thuaj: sikur unë ta bëja do ishte kështu e ashtu,

(vazhdim i hadithit)..porse thuaj: ishte caktim i Allahut dhe atë që Ai deshi ajo ndodhi, sepse "sikur" i hap derën shejtanit". Kjo është hadith prej haditheve të Dërguarit ﷺ e cila është në çështjen e Kaderit dhe ai është hadith i saktë të cilin e ka transmetuar Muslimi në Sahihun e tij, gjithashtu fjala e të Dërguarit sa-laLlahu alejhi ue selem : “Çdo gjë është me Kader edhe pasiviteti (el-axhz) dhe zgjuarsia (el-kejs)”

edhe pasiviteti dhe zgjuarsia, çdo gjë ndodh me Kader, el-axhz është pasiviteti, dembelizmi dhe të qënurit i plogësht, ndërsa el-kejs është aktiviteti, fuqia dhe

shkathësia, pra shkathësia e të shkathëtisë dhe pasiviteti i dembelit është nga Kadaja dhe Kaderi i Allahut, çdo gjë është me Kader edhe pasiviteti dhe zgjuarsia, edhe të qënurit e njerit i shkathët dhe aktiv, me qëllime të larta dhe ka këto, ose mund të jetë i plogësht, dembel, i shpërqendruar, i këputur, kjo është nga Kaderi dhe kjo tjetra është nga Kaderi, çdo gjë është me Kader.

(Ka thënë Allahu në Kuran):

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

"Me të vërtetë që Ne e kemi krijuar çdo gjë me Kader"
[Surja El-Kamer 49]

Çdo gjë (ndodh) është me Kadanë dhe Kaderin e Allahut, edhe pasiviteti dhe zgjuarsia, kështu ka thënë i Dërguari i Allahut ﷺ domethënë shkathësia e të shkathëtisë dhe lëvizja e lëvizësit, dhe plogështia e të plogështit dhe dembelizmi i dembelit, dhe dobësia e tij, të gjitha këto janë nga Kadaja e Allahut dhe Kaderi i Tij,

Çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe çfarë nuk ka dashur nuk është bërë.

Kaderi ka 4 nivele, duhet patjetër besimi në to, duhet patjetër besimi në këto 4 nivele. Niveli e parë është: (besimi te) Dija e Allahut në amshim (dmth që ka ditur gjithçka të madhe apo të vogël),

e ka ditur Allahu në amshimin që ska fillim, çdo gjë që ekziston, Allahu është i ditur për krijesat që në amshim

dhe nuk i vjen atij ndonjë dije e re që nuk ka qënë në amshim-Subhanehu ue Teala,

porse Allahu e ka ditur që në amshimin I cili ska fillim në atë çdo gjë që ekziston dhe nuk vjen atij ndonjë dije e re në diçka, porse dija e Tij nuk ka fillim në amshim, e ka ditur Allahu çdo gjë, Ai është për çdo gjë i Gjithëditur, Allahu e di çfarë ka qënë (në ekzistencë) dhe çfarë do jetë, dhe ajo që ska qënë sikur të ishte-si do ishte!

Allahu e di çfarë ka qënë (në ekzistencë) dhe çfarë do jetë, dhe ajo që ska qënë sikur të ishte-si do ishte!

Dhe ajo që ska qënë sikur të ishte-si do ishte!

Çdo gjë e ka ditur Allahu Azze ue Xhel, e ka ditur çfarë ka qënë (në ekzistencë), çdo gjë që ka kaluar, prej çështjeve që kanë ndodhur në të kaluarën, prej lajmeve të popujve, prej lajmeve të Dërguarve, Allahu i ka ditur në amshim, gjithashtu Ai di çfarë do jetë në të ardhmen në dunja dhe në botën tjetër, gjithashtu Ai di çfarë është prezente dhe atë që ne nuk e shohim por Allahu është i ditur për të, dhe ajo është prej çështjeve të fshehta, e ka ditur çfarë ka qënë, çfarë do jetë.

Çdo gjë e ka ditur Allahu Azze ue Xhel, e ka ditur çfarë ka qënë dhe çfarë do jetë, dhe çfarë nuk ka qënë sikur të ishte-si do ishte- ato gjëra që i ka caktuar Allahu që mos të jenë, Allahu i Lartësuar i di si do ishin nëse do ekzistonin, siç është Fjala e Allahut Azze ue Xhel:

وَلَوْ رُدُّوْا لَعَادُوْا لِمَا نُهُوْا عَنْهُ

"Edhe sikur të ktheheshin përsëri (në dunja qafirat), padyshim që do t'u ktheheshin atyre gjërave prej të cilave ata qenë ndaluar njëherë" [Surja El-En'am 28]

Ato nuk kthehen dot, porse nëse do u kthenin do ishte rezultati kështu e ashtu, e ka ditur çfarë nuk ka qënë, sikur të ishte-si do ishte.

Atëherë niveli i parë prej niveleve të Kaderit është dija e Allahut në amshim për çdo gjë,

e ka ditur në amshimin I cili ska fillim çdo gjë që ekziston, çdo gjë ka qënë e ditur për Allahun,

dhe nuk i vjen atij ndonjë dije e re për diçka që nuk e ka ditur në amshim, çdo gjë është e ditur për Allahun, e ka ditur që në amshim, dhe është brënda dijes së tij në amshim, ky është niveli i parë.

Niveli i dytë është shkrimi në Leuhi El-Mehfudh (Pllaka e Ruajtur), para se të krijonte qiejt dhe tokën, 50.000 vjet përpara, e caktoi Allahu çfarë do të ndodhte, siç ka transmetuar Buhariu në Sahih dhe siç kanë transmetuar të tjerët, nga Abdilah bin Amr se (Profeti ﷺ ka thënë):

"I ka caktuar Allahu caktimet e krijesave të Tij 50.000 vjet para se të krijojë qiejt dhe tokën, kurse froni i Tij ishte mbi ujë"

E ka shkruajtur në Leuhi El-Mehfudh çdo gjë që ekziston, ky është niveli i dytë, niveli i dytë është shkrimi në Leuhi El-Mehfudh, (ka thënë Allahu në Kuran):

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا

"Thuaj: "Kurrë nuk do të na ndodhë gjë neve, përveç çfarë Allahu ka përcaktuar për ne" [Surja Et-Teubeh 51]

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٥١﴾

"Asnjë fatkeqësi nuk bie në tokë ose mbi ju që të mos jetë e shkruar në Librin (e Vendimeve në El-Leuhi El-Mehfudh) para se Ne ta sjellim atë në zbatim. Sigurisht që kjo është e lehtë për Allahun" [Surja El-Hadid 22]

Niveli i tretë është: Vullneti dhe Dëshira e Allahut, dhe se Allahu e ka ditur çfarë do ndodhi dhe çfarë e ka shkruajtur se do jetë, e ka dëshiruar që të ndodhi, dhe çfarë e ka ditur Allahu se do ndodhi porse e ka shkruajtur se nuk do ndodhi, atëherë Allahu i Lartësuar nuk ka dashur që ajo të ndodhi,

çfarë ka dashur Allahu është bërë (e ka ndodhur) dhe çfarë nuk ka dashur nuk është bërë (e nuk ka ndodhur),

Niveli i katërt është: Krijimi dhe ardhja në ekzistencë (e atyre që kishte caktuar, shkruar dhe dëshiruar), që domethënë ekzistenca e diçkaje është në përputhje me 3 nivelet e para, niveli i katërt është Krijimi dhe ardhja në

ekzistencë mu ashtu siç e ka ditur Allahu në amshim, mu ashtu siç e ka shkruajtur në Leuhi El-Mehfudh dhe në përputhje me atë që ka dëshiruar Allahu Azze ue Xhel, këto janë katër nivelet, pra çdo gjë që ndodh në ekzistencë prej lëvizjeve apo qetësisë ajo është me Kadanë e Allahut dhe Kaderin e Tij.

Prezenca jonë në këtë vend tani, në këtë orë dhe grumbullimi jonë në këtë vend i ka kaluar të 4 nivelet,

e ka ditur Allahu në amshim se ne do mblidhemi në këtë vend, e ka ditur Allahu në amshimin që ska fillim dhe e ka shkruajtur në Leuhi El-Mehfudh se ne do mblidhemi, dhe e ka dëshiruar që të mblidhemi, dhe ndodhi ky vendtubim realisht, tani, në përputhje siç e ka ditur Allahu në amshim, siç e ka shkruajtur në Leuhi El-Mehfudh, dhe siç e ka dëshiruar.

Katër çështje të cilat janë prej niveleve të Kaderit, Dija e Allahut në amshim për çdo gjë që do të jetë, shkrimi i Allahut për çdo gjë, Dëshira e Allahut për çdo gjë që ekziston dhe ardhja (në ekzistencë) e çdo gjëje që Ai e ka ditur, që e ka shkruajtur dhe e ka dëshiruar, tamam në përputhje për atë që Ai e ka ditur, që e ka shkruajtur dhe që e ka dëshiruar.

Pra ndodhi dhe e krijoi Allahu Azze ue Xhel këtë gjë dhe e sollti në ekzistencë, në përputhje me atë që ka ditur Allahu në amshim, në përputhje me atë që ka shkruajtur në Leuhi El-Mehfudh 50.000 vjet para se të krijonte qiejt dhe token, dhe në përputhje me atë që ka dashur Allahu të jetë, duhet patjetër besimi në këto katër çështje, këto katër

nivele duhet patjetër ti besosh, Dija e Allahut në amshim, Shkrimi në Leuhi El-Mehfudh 50.000 vjet para se të krijonte qiejt dhe tokën, Vullneti i Allahut dhe Dëshira e Tij, Krijimi i Tij dhe ardhja e tyre në ekzistencë,

në përputhje me Dijen e Tij në amshim, në përputhje me Shkrimin e Tij dhe në përputhje me Vullnetin e Tij,

Çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe çfarë nuk ka dashur nuk është bërë, këto janë katër nivelet, duhet patjetër besimi në to, besimi në Kader është prej çështjeve të Gajbit (të së fshehtës), njeriu nuk e di se çfarë është caktuar për të, (siç thotë Allahu në Kuran):

وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ

"Askush nuk e di se ç'do fitojë e ç'do ti ndodhë nesër dhe askush nuk e di se në ç'vend do të vdesë" [Surja Lukman 34]

Njeriu nuk e di çfarë do ti ndodhi atij në të ardhmen, porse atë që i ndodhi në të shkuarën e di, porse nuk e di çfarë do i ndodhi në të ardhmen. Njerëzit e dinë atë që i është caktuar nga dy çështje, njerëzit e dinë se çfarë ka caktuar Allahu nëpërmjet dy çështjeve:

E para: ekzistenca e diçkaje, nëse mësohet se ajo ekziston atëherë bëhet me dije se ajo është caktuar, sepse nëse nuk do ishte e caktuar nuk do ekzistonte, çdo gjë që ka ndodhur dhe që ekzistoi atëherë ajo është e caktuar, sepse

ekzistenca e saj është tregues se i ka paraprirë Kadaja dhe Kaderi,

sepse nëse nuk do ishte caktuar nuk do ekzistonte, **çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe çfarë nuk ka dashur nuk është bërë**, pra ne e dimë çfarë ka caktuar Allahu me Kaderin dhe Kadanë e Tij, nëpërmjet ekzistencës së tij, sepse çdo gjë që është bërë i ka paraprirë caktimi, pra ne e dimë çfarë është caktuar nëpërmjet ekzistencës së tij dhe prezencës së saj, siç është ekzistenca jonë tani, kësaj i ka paraprirë Kadaja dhe Kaderi, e morëm vesh se është caktuar, sepse nëse nuk do ishte caktuar nuk do mblidheshim në këtë vend, deshi Allahu të mblidhemi dhe u mblodhëm, dhe sikur mos të donte nuk do mblidheshim, porse Ai e caktoi që të ishte dhe ashtu ndodhi, çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe çfarë nuk ka dashur nuk është bërë.

Çështja e dytë është marrja e lajmeve prej të Dërguarit të Allahut ﷺ për çështjet që do ndodhin në të ardhmen, sepse kjo tregon se i ka paraprirë Kadaja dhe Kaderi dhe se ajo do gjendet ashtu siç ka lajmëruar i Dërguari i Allahut ﷺ, siç do të ndodhi në kohën e fundit, siç është dalja e Jexhuxhëve dhe Mexhuxhëve, siç është dalja e Kafshës, siç është lindja e diellit nga perëndimi, siç është dalja e Dexhalit Këto çështje do ndodhin në kohën e fundit dhe ne e dimë se do të ndodhin, sepse i Dërguari ﷺ ka lajmëruar për ndodhjen e tyre dhe çdo gjë që ekziston i ka paraprirë asaj Kadaja dhe Kaderi, atëherë pra e dimë se Allahu ka paraprirë me Kadanë dhe Kaderin, se do vijë një burrë në kohën e fundit që e quajnë Dexhal, si dhe do

të lindi dielli nga perëndimi, do dalin Jexhuxhët dhe Mexhuxhët, do të zbresi Isa (Jezusi) biri i Merjemes alejhi salatu ue selam, të gjitha këto çështje do ndodhin në të ardhmen, të cilave i ka paraprirë Kadaja dhe Kaderi, sepse ajo që ndodh është e caktuar.

Pra e njohim Kadanë dhe Kaderin në të ardhmen nepërmjet lajmeve nga i Dërguari i Allahut ﷺ sepse ai nuk flet nga qejfi dhe ajo që ka lajmëruar i Dërguari ﷺ patjetër që do ndodhi, qoftë ajo në kohën e fundit apo para saj, gjithashtu prej çështjeve që janë të caktuara janë ato që ndodhën pak kohë pas vdekjes së të Dërguarit ﷺ ndodhën çështje të cilat kanë qënë të caktuara dhe për të cilat lajmëroi i Dërguari ﷺ para se të ndodhin, dhe lajmet e të Dërguarit ﷺ patjetër që duhet të ndodhin mu ashtu siç ka lajmëruar ﷺ.

I Dërguari ﷺ hipi në minber dhe me atë ishte Haseni dhe Ai e mbante atë, ndërkohë që Ai i ligjëronte njerëzit shikonte tek ai, njëherë shikonte tek njerëzit njëherë shikonte atë (Hasenin) ndërkohë që e mbante atë, tha: **"Ky biri im është zotëri, Allahu nëpërmjet tij do pajtojë mes dy grupeve të mëdha prej muslimanëve"**

kjo është lajm për diçka në të ardhmen,

çfarë kuptuan sahabët nga kjo fjalë?

a kuptohet nga kjo fjalë se Haseni do vdesi i vogël? do vdesi i vogël?

Jo, kuptohet prej saj se ai nuk do vdesi i vogël, porse ai do jetojë dhe do rritet, derisa të pajtojë Allahu nëpërmjet tij

dy grupe prej muslimanëve, kjo është lajm për një çështje në të ardhmen, lajmëroi për të Profeti ﷺ dhe ashtu ndodhi siç lajmëroi në vitin 41 (hixhri), 30 vjet pas vdekjes së Profetit ﷺ ndodhi realisht siç lajmëroi Profeti sal-laLLahu alejhi ue selem: “Ky biri im është zotëri, Allahu nëpërmjet tij do pajtojë mes dy grupeve të mëdha prej muslimanëve”.

U realizua pajtimi dhe dakortësia dhe u bashkua fjala e muslimanëve (në një të vetëm) në atë vit që u quajt "Viti i bashkimit".

I Dërguari ﷺ lajmëroi rreth kësaj dhe ndodhi mu ashtu siç lajmëroi, ndërsa Haseni lindi pas hixhretit dhe martesë e Aliut me Fatimen radijallahu anhuma ka qënë pas hixhretit, lindi Haseni dhe Husejni dhe ato ishin prej sahabive më të vegjël dhe atë (Hasenin) e mbante i Dërguari ﷺ në minber dhe tha: "Ky biri im është zotëri, Allahu nëpërmjet tij do pajtojë mes dy grupeve të mëdha prej muslimanëve", ajo që kuptohet nga ky lajm është se Haseni do jetojë e do rritet dhe Allahu nëpërmjet tij do pajtojë midis njerëzve në kundërshtim (me njëri-tjetrin). Atëherë pra e morëm vesh, apo e morën vesh njerëzit se kjo është e caktuar, nëpërmjet lajmit nga i Dërguari ﷺ, sahabët e mësuan se ajo është e caktuar sepse Profeti ﷺ lajmëroi rreth kësaj dhe ndodhi ashtu siç Ai lajmëroi ﷺ në vitin 41 (hixhri), ashtu siç lajmëroi (Profeti ﷺ) sepse lajmet e të Dërguarit ﷺ duhet patjetër të ndodhin ashtu siç ka lajmëruar, sepse ai nuk flet nga qejfi, porse:

إِنَّهُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿١٠﴾

"(Ajo që flet Profeti) është vetëm shpallje që i frymëzohet" [Surja En-Nexhm 4],

Lëvdatat e shumta shpëtimi dhe bekimi i Allahut qofshin mbi të, atëherë (e mësuam) se dija rreth Kaderit është çështje e fshehtë, njeriu nuk e di të fshehtë (gajbin) dhe as njerëzit nuk e dinë të fshehtë (gajbin), porse ata e dinë atë që është caktuar nëpërmjet dy çështjeve: (e para) nëpërmjet asaj që ka ndodhur, sepse ajo që ka ndodhur i ka paraprirë Kadaja dhe Kaderi, dhe (e dyta nëpërmjet) lajmit nga i Dërguari ﷺ rreth një çështje që ska ndodhur porse që do ndodhi në të ardhmen, ajo do ndodhi ashtu siç Ai ka lajmëruar dhe çdo gjë që ndodh në ekzistencë asaj i ka paraprirë Kadaja dhe Kaderi, i ka paraprirë Kadaja dhe Kaderi. Pastaj ka ardhur në disa hadithe se janë disa sebebe për të arritur rrizkun, dhe sebebe për të arritur jetë të gjatë dhe prej tyre është mbajtja e lidhjeve farefisnore,

Profeti ﷺ ka thënë: **"Ai që dëshiron që ti shtohet rrizku i tij dhe ti shtohet jeta, le ti mbajë lidhjet farefisnore të tij"**

le ti mbajë lidhjet farefisnore të tij, i shtohet jeta e tij, si ndodh kjo?

Njeriut i shtohet jeta sepse veprat janë të caktuara (me Kader), thotë Allahu Azze ue Xhel:

وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا

"Dhe Allahu nuk ia shtyn askujt afatin kur atij ti vijë Exheli (koha e përcaktuar, vdekja) [Surja El-Munafikun 11]

gjithashtu thotë:

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

"Dhe kur vjen Exheli i tyre (koha e vdekjes), ata as nuk mund ta vonojnë atë, qoftë edhe për një orë (çast) dhe as nuk mund ta përshpejtojnë atë" [Surja El-Earaf 34]

Veprat janë caktuara (me Kader), dhe kuptimi i hadithit është se Allahu Azze ue Xhel i jep njeriut jetë të gjatë, ia ka caktuar që të ketë jetë të gjatë dhe ja ka caktuar që të kryejë disa sebebe (që ti zgjatet jeta), e ajo është mbajtja e lidhjeve farefisnore, kuptimi i saj është se Allahu ka caktuar sebin dhe rezultatin që vjen nga ajo, e ka caktuar sebin e cila është mbajtja e lidhjeve farefisnore të cilën e ka bërë Allahu sebeb për tju zgjatur jeta, ja ka caktuar jetën si dhe ka caktuar sebebe që ti zgjatet jeta, atëherë nuk ka kundërshtim mes ajetit:

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

"Dhe kur vjen Exheli i tyre (koha e vdekjes), ata as nuk mund ta vonojnë atë, qoftë edhe për një orë (çast) dhe as nuk mund ta përshpejtojnë atë" [Surja El-Earaf 34]

Allahu ka caktuar këtë jetë të gjatë si dhe ka caktuar një sebeb që të zgjatet jeta dhe ajo është mbajtja e lidhjeve farefisnore, siç ka lajmëruar për këtë i Dërguari ﷺ, atëherë

sebebi është i caktuar si dhe rezultati nga ajo është i caktuar, rezultati është zgjatja e jetës ndërsa sebebi është mbajtja e lidhjeve farefisnore. Allahu e ka caktuar këtë dhe ka caktuar këtë, e ka caktuar këtë dhe ka caktuar këtë, nuk i lejohet askujt që të argumentohet me Kader që të lejë një çështje të obliguar apo të veprjës një çështje të ndaluar, që njeriu të veprjës një gjynah, pastaj nëse qortohet të thotë kjo është Kader, nuk duhet të argumentohet njeriu me Kader për kryerjen e gjynaheve, duke lënë obligimet dhe duke kryer gjynahe, dhe nëse atë e qortojnë ai thotë kjo ishte me Kader, Allahu e kishte caktuar këtë, i thuhet që duhet të marri dënimin dhe ti thuhet që kjo është prej Kaderit, e ka caktuar që ti të bësh gjynah dhe e ka caktuar që ti të marrësh dënimin, kjo është me Kader dhe kjo tjetra është me Kader, çdo gjë është me Kader, porse njerëzit janë ndarë në çështjen e Kaderit në tre kategori,

një kategori që e tepruan në pohimin e Kaderit dhe një kategori që e tepruan në mohimin e Kaderit dhe një kategori që janë në mes tepruesve në pohimin e saj dhe mohuesve të saj. Ata të cilët e mohuan Kaderin janë (sekti) i Muatezilive të cilët kanë thënë se robi është ai që e krijon veprën dhe thonë se Allahu nuk i ka caktuar gjë, thonë se Allahu është i Patëmeta që ti caktojë njeriut diçka që nuk është e mirë, e mohuan Kaderin dhe i bënë robërit ata të cilët i krijojnë veprat e tyre, dhe në bazë të kësaj ndodh në Gjithësinë e Allahut çka nuk e ka dëshiruar Allahu, ndodh në Univers çka nuk e ka dëshiruar Allahu,

ndërsa grupi i dytë kanë thënë se njeriu është i detyruar për ti kryer veprat që bën, (dhe i bie) që ska as vullnet e as dëshirë (që ti kryejë veprat vetë), i detyruar, si pemët që i lëviz era, pra veprat që kryen është i detyruar për ti kryer, ska as vullnet as dëshirë,

nëqoftëse është kështu atëherë pse u dërguan të Dërguarit (Profetët) dhe zbritën Librat (Hyjnorë), nëqoftëse njerëzit do ishin të detyruar?

dhe se askush nuk ka as vullnet e as dëshirë, pse zbritën Librat (Hyjnorë) dhe u dërguan të Dërguarit duke ftuar për tek e mira dhe duke paralajmëruar nga e keqja,

nëse njerëzit do ishin të detyruar çfarë dobie ka dërgimi i të Dërguarve, të Dërguarit sqarojnë rrugën e hajrit, (duke thënë) kjo të çon në Xhenet dhe kjo të çon në Zjarr,

nëse njeriu do ishte i detyruar atëherë çfarë kuptimi ka dërgimi i të Dërguarve dhe çfarë kuptimi ka zbritja e Librave (prej Allahut), i bie që ska asnjë dobi!

kategoria e tretë janë pasuesit e sigurisë dhe të shpëtimit (pra ata që janë në të vërtetën), pohojnë se robi ka vullnet (për ti bërë vetë veprat), gjithashtu pohojnë se Allahu ka Vullnet

dhe e vendosin vullnetin e robit ndjekëse të Vullnetit të Allahut (nën varësinë e saj), (thonë që) vullneti i robit ndjek Vullnetin e Allahut, siç e ka përmendur Allahu Azze ue Xhel në Librin e Tij Madhështor, ka thënë:

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾

"Kush do prej jush le të eci në rrugë të drejt" [Surja Et-Takuir 28]

Domethënë që rob i ka vullnet (vetë në kryerjen e veprave), pastaj tha (Allahu në ajetin në vijim):

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

"E ju nuk do të dëshironi, po të mos jetë se dëshiron Allahu Zoti i botëve" [Surja Et-Takuir 29]

Pra Vullneti i robërve është në ndjekje të Vullnetit të Allahut, nuk i ndodh atyre ndonjë gjë jashtë Vullnetit të Allahut, porse ajo që ndodh prej tyre është prej Vullnetit të Allahut,

Çdo gjë që ka dashur Allahu është bërë dhe çfarë nuk ka dashur nuk është bërë, ajo çka i ndodh robërve prej të mirës dhe të keqes ndodh prej Vullnetit të Allahut, porse robërit kanë vullnet dhe dëshirë, kryejnë atë që i bën dëm atyre me vullnetin e tyre dhe kryejnë atë që ju bën dobi me vullnetin e tyre, dhe kjo që ndodh prej tyre nuk është e veçuar (më vete) nga Vullneti i Allahut dhe Dëshira e Tij, porse është në ndjekje (në varësi) të Vullnetit të Allahut dhe Dëshirës së Tij.

Këta janë mesatarët, e pohojnë Vullnetin e robit dhe e vendosin atë në ndjekje të Vullnetit të Allahut,

ndërsa ata që e mohojnë (Kaderin), mohojnë Vullnetin e Allahut dhe pohojnë vullnetin për robin dhe se ai e krijon vetë veprën e tij dhe se Allahu Azze ue Xhel nuk ja ka caktuar atij gjërat jo të mira, porse ai është që kryen ato me veprat e veta, pra robi, ndërsa grupi tjetër thanë se njeriu është i detyruar dhe se të gjitha lëvizjet e robit janë lëvizje të detyruara (nga Allahu), Ehli Sunneti dhe Xhemati thonë se lëvizjet (e robit) ndahen në dy lloje: lëvizje të detyruara dhe lëvizje me zgjedhjen e (lirë) të robit, lëvizjet me zgjedhjen e robit janë si përshembull kur njeriu han, pin, shkon, vjen, udhëton, bën mirë, bën keq, këto janë lëvizje me përzgjedhjen e tij, njeriu me vullnetin dhe dëshirën e tij i bën ato. Kryen me vullnetin dhe dëshirën e tij të ngrënë dhe të pirët, ha me vullnetin dhe dëshirën e tij, pi me vullnetin dhe dëshirën e tij, udhëton me vullnetin dhe dëshirën e tij, flet me vullnetin dhe dëshirën e tij, bën mirë me vullnetin dhe dëshirën e tij, bën keq me vullnetin dhe dëshirën e tij, kryen gjëra me vullnetin dhe dëshirën e tij, pra ka vullnet (të lirë).

Nuk thuhet se është pa vullnet dhe se ai është i detyruar, pra ka vepra që janë me zgjedhjen lirë të robit dhe ato ndodhin nga vullneti o robit dhe dëshira e tij, dhe gjithashtu ka vepra të cilat janë të detyruara për robin, pa vullnetin dhe dëshirën e tij, siç është dridhja e dorës,

ai të cilit i dridhet dora, kjo nuk është prej vullnetit të tij të lirë dhe dëshirës së tij, nuk ndodh nga vepra e tij, robi lavdërohet për ato vepra të mira që kryen me vullnetin dhe dëshirën e tij, (gjithashtu) qortohet për veprat e këqija të cilat i kryen me vullnetin e tij të lirë dhe me dëshirën e tij,

ndërsa dridhja (e dorës) nuk thuhet se ndodhi nga vullneti dhe dëshira e tij, konsiderohet si cilësi e robit dhe jo vepër e tij. Ai person që i bën keq njerëzve, ndalohet që të marrë dënimin e tij, me rrahje ose me burg, arrestohet, dhe ndërhyhet mes tij dhe mes njerëzve që të mos u bëjë keq, edukohet dhe dënohet, dhe zbatohet dënimi mbi të, ndërsa personi i cili i dridhet dora, vjen dikush e godet dhe i thotë mos e lëviz dorën...mos e lëviz dorën, ndërkohë që ai se ka në kontroll, ai se ka nën kontroll, ndërsa ai i cili e godet atë me qëllim që të ndalojë lëvizjen e dorës konsiderohet budalla, dhe keqbërës mbi të, sepse kjo nuk është vepër e robit. Dridhja e dorës nga njeriu...këtë nuk e dëshiron njeriu, nuk është vepër e robit, këto janë vepra të detyruara që i ndodhin njeriut dhe ato janë cilësi të njeriut, vetëm kaq, cilësi jo vepër, ajo është cilësi e tij e jo vepër e tij, dhe për këtë thonë dijetarët e gjuhës arabe:

Vepruesi është emër merfua i cili tregon se nga ndodhi ngjarja apo që i kanë ndodhur atyre ngjarje,

vepruesi është emër merfua (shembull): hëngri Zejdi, piu Amri, udhëtoi Halidi, Halidi, Zejdi, Amri janë vepruesi i veprës, i veprës të cilat janë e hëngri, piu, udhëtoi,

kjo e hëngër, e pirë, udhëtim janë ngjarje të cilat ndodhën nga ata, ishin ata të cilët i kryen me vullnetin dhe dëshirën e tyre (të lirë), ndodhën prej tyre këto gjëra apo i ndodhën atyre ngjarje, siç është vdiq filani, u sëmur filani, u dridh dora e filanit, këto nuk janë vepra të filanit, nuk ishte ai që e kreu vdekjen e as nuk ishte ai që e sollë sëmundjen e as nuk ishte ai që e dridhi dorën, këto çështje janë që ndodhin

me detyrim (të pavullnetshme nga njeriu) dhe nuk janë me zgjedhjen e tij, dhe konsiderohen cilësi, e prej cilësive të tij është se vdiq, porse nuk thuhet se prej veprave të tij, se i vdekuri është ai që e veproi (solli) vdekjen, apo që e veproi (solli) sëmundjen. Po, mund të bëhet sebeb për sëmundjen dhe mund të bëhet sebeb që të vdesi, duke vrrarë veten e tij, dhe duke pirë duhanin e cila çon në sëmundje, ndodh kjo, porse në shumicën e rasteve është se këto janë cilësi, u sëmur filani, vdiq filani, u dridh dora e filanit, këto janë cilësi dhe jo vepra, nuk janë vepra të robit, vepra të njeriut. Për këtë (dijetarët e gjuhës thonë): Vepruesi është emër merfua i cili tregon se nga ndodhi ngjarja, domethënë veprat me zgjedhje (të lirë të robit), apo që i kanë ndodhur atyre ngjarje, të cilat janë veprat e detyruara (të pavullnetshme), të cilat nuk kanë lidhje me robin.

Është një fjalë e përhapur mes njerëzve dhe një pyetje që bëhet, e ajo është: A është njeriu që i zgjedh vetë veprat e veta apo është (i detyruar nga Allahu)?

(Përgjigja): Nuk thuhet se ai është që i zgjedh vetë veprat e veta dhe nuk thuhet se ai është i detyruar, porse përgjigja është diçka e tretë,

dhe ajo është se ai është që i zgjedh vetë veprat e tij në një aspekt dhe i detyruar në një aspekt tjetër, dhe nuk është përgjigja ose kjo ose kjo tjetra,

sepse disa pyetje që vijnë përgjigja e tyre mund të jëtë diçka e tretë, as kjo e as ajo tjetra, e rëndësishme se çështje që janë dyshe, ose me zgjedhje të lirë ose me detyrim, kjo

apo ajo, ka diçka të tretë, e ajo është se ai është i detyruar në një aspekt dhe që zgjedh vetë në një aspekt tjetër, ai zgjedh vetë në aspektin se ka vullnet (të lirë) dhe dëshirë dhe se vepron nëpërmjet vullnetit të tij dhe dëshirës së tij, dhe i detyruar në aspektin tjetër se ai nuk vepron diçka jashtë Vullnetit të Allahut dhe Dëshirës së Tij, porse vepron nëpërmjet vullnetit të tij dhe dëshirës së tij, i cili është robi, domethënë kjo që ai kryen nëpërmjet vullnetit dhe dëshirës së tij, nuk del jashtë Vullnetit të Allahut dhe Dëshirës së Tij, siç ka thënë Allahu Azze ue Xhel:

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾

"Kush do prej jush le të eci në rrugë të drejt" [Surja Et-Takuir 28]

pra pohoi se robi ka vullnet (të lirë për të vepruar) dhe lajmëroi se vullneti i tij nuk del nga Vullneti i Allahut, ka thënë:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

"E ju nuk do të dëshironi, po të mos jetë se dëshiron Allahu Zoti i botëve" [Surja Et-Takuir 29],

domethënë që ju nuk dëshironi dhe nuk ju ndodh juve ndonjë vepër vetëm se Allahu e ka dëshiruar atë, sepse nuk ndodh diçka në ekzistencë, vetëm se atë e ka dëshiruar Allahu Subhanehu ue Teala. Pra thuhet se njerëzit janë të lirë të veprojnë në një aspekt, në aspektin se kanë vullnet dhe dëshirë, dhe vepron ato gjëra që i bëjnë atij dobi dhe

e le atë që e dëmton me dëshirën dhe vullnetin e tij, ai pra është i lirë në zgjedhje në një aspekt dhe i detyruar në një aspekt tjetër me kuptimin që nuk ndodh prej atij ndonjë gjë jashtë Vullnetit të Allahut dhe Dëshirës së Tij, porse ajo që ndodh prej tij është në ndjekje të Vullnetit të Allahut dhe Dëshirës së Tij.

Pra përgjigja e saktë kur bëhet kjo pyetje a është njeriu i lirë në veprim apo i detyruar, përgjigja nuk është vetëm me njërën prej tyre, nuk është vetëm me njërën prej tyre, porse është me diçka të tretë dhe ajo është se ai është i lirë në veprim në një aspekt se ai ka vullnet dhe dëshirë (për të vepruar), si dhe kryen me vullnetin dhe dëshirën e tij atë çka i sjell atij dobi dhe i sjell atij dëm, dhe i detyruar në një aspekt tjetër në kuptimin se nuk i ndodh atij diçka jashtë Vullnetit të Allahut dhe Dëshirës së Tij.

Porse ajo që ndodh prej tij është në ndjekje të Vullnetit të Allahut dhe Dëshirës së Tij, (siç ka thënë):

لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾

"Kush do prej jush le të eci në rrugë të drejt" [Surja Et-Takuir 28]

pra pohoi për të se ka vullnet, vullneti që të eci (në rrugë të) drejt, pastaj thotë:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

"E ju nuk do të dëshironi, po të mos jetë se dëshiron Allahu Zoti i botëve" [Surja Et-Takuir 29]

me kuptimin se çdo gjë që ndodh në univers dhe çdo gjë që ndodh në ekzistencë prej veprave të robërve ajo është nga Vullneti i Allahut.

Siç ka thënë Allahu Azze ue Xhel:

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

"Allahu ju ka krijuar ju dhe çfarë ju bëni e veproni"
[Surja Es-Saaffat 96]

Ai i krijoj qëniet si dhe i krijoj cilësitë e tyre,
i krijoj qëniet si dhe i krijoj cilësitë e tyre,

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

"Allahu ju ka krijuar ju dhe çfarë ju bëni e veproni"
[Surja Es-Saaffat 96]

domethënë ju krijoj ju dhe krijoj veprat e juaja.

Lëvizjet e tyre dhe veprat e tyre janë prej krijimit të Allahut, porse ato veprojnë me vullnetin e tyre dhe me dëshirën e tyre dhe nuk del asgjë jashtë nga Vullneti i Allahut dhe ajo që ato dëshirojnë është në ndjekje të asaj që ka dëshiruar Allahu Subhabehu ue Teala. Atëherë e morëm vesh se Kaderi është një prej 6 shtyllave (të imanit/besimit) dhe se njeriu duhet të besojë me detaje, duhet të besojë ato në mënyrë të përgjithshme dhe me detaje dhe se çdo gjë është me Kada dhe Kader, dhe se nuk ndodh në gjithësinë e Allahut vetëm se ajo që

dëshiron Allahu, dhe se çfarë ka dashur Allahu është bërë dhe ajo që Ai nuk e ka dashur nuk është bërë, dhe kështu janë dhe detajet që përmendëm në aspektin e 4 niveleve të kaderit, dhe në aspektin se njerëzit e marrin vesh atë që është caktuar nga dy rrugë, dhe në aspektin se ajo që ka ardhur në mbajtjen e lidhjeve farefisnore se ajo (është sebeb) për tu zgjatur jeta. Nuk është kuptimi i kësaj se njeriu ka dy exhele, porse një exhel të vetëm, sepse disa prej bidatçinjve thonë se i vrari ka dy exhele, një exhel të afërt dhe një exhel të largët,

ndërsa ai që e vrau i ndërpreu njeriut exhelin e tij para se të mbërrijë tek ajo dhe kjo është fjalë e kotë (batil)!

Sepse Allahu Azze ue Xhel e caktoi vdekjen dhe caktoi disa sebebe që të çojnë tek vdekja, pra vdekja është një , ndërsa sebebët (që të çojnë tek ajo) janë të ndryshme!

Prej njerëzve ka që vdes nga vrasja, prej tyre ka që vdes nga mbytja, prej tyre ka që vdes nga shembja, prej tyre ka që vdes në krevatin e tij, sebebët janë të ndryshme ndërsa vdekja është një, fjala e disa bidatçinjve se të vrarit i është ndërprerë exheli i tij, dhe sikur të mos vritej do jetonte, kjo është fjalë e kotë!

Sepse Allahu Azze ue Xhel e ka caktuar që ai do vdes nga vrasja dhe se do i mbarojë jeta me vrasjen e tij, ai nuk ka dy exhele dhe se (thënia e tyre) se vrasësi i preu exhelin e tij dhe sikur mos të vritej do jetonte, kurrë!

Nuk thuhet sikur të mos vritej do jetonte, Allahu e ka caktuar që ai të vdesi me këtë sebeb, njëri vdes me diçka,

tjetri vdes me diçka tjetër, tjetri vdes me diçka tjetër, çdo njeri ka një exhel (të vetëm) dhe për këtë exhel ka sebebe të ndryshme, ka exhel që përfundon me vdekje (normale), ka exhel që përfundon me vrasje, ka exhel që përfundon me djegie, ka exhel që përfundon me aksident me makinë, ose me rënie nga mali ose me rënie nga çatia ose të tjera nga këto, nga sebebe të ndryshme nga e cila vjen vdekja. Dhe e gjitha kjo ndodh me Kadanë e Allahut dhe Kaderin e Tij, dhe njeriu nuk ka dy exhele, (nuk ka) exhel që i është prerë atij (të vrarit) dhe se nëse ai nuk do vritej do jetonte në një exhel të dytë, jo nuk ka vetëm se një exhel të vetëm,

فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

"Dhe kur vjen koha e Exhelit ata as nuk mund ta vonojnë atë, qoftë edhe për një orë (çast) dhe as nuk mund ta përshpejtojnë atë" [Suja E-Earaf 34]

me çdo sebab prej sebebeve,

me çdo sebab prej sebebeve, pra këto ishin disa çështje apo pjesë prej disa çështjeve të cilat janë të lidhura me Kadanë dhe Kaderin.

Allahu i Lartësuar është më i Dituri, lavdërimet e shumta, bekimet dhe shpëtimi i Allahut qoftë mbi Robin dhe të Dërguarin e tij Muhamed, dhe mbi të gjithë familjen e tij dhe të gjithë shokët e tij.

Perktheu: O.Beja